
[2024-36-RE](#)

Causa 2024-36-RE

(Tercero Yepes c/ Cortés Sánchez)

Número de registre 242-2024. Recurs d'empara

Sentència del 9 de setembre del 2024

BOPA núm. 101, del 18 de setembre del 2024

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 4 de juny del 2024, per la representació processal de la Sra. Guillermina Tercero Yepes, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra l'aute del 13 de maig del 2024, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a l'accés a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració del dret esmentat, que anul·li la resolució impugnada i que retrotregui les actuacions al moment immediatament anterior per tal que es dicti la pertinent resolució ajustada a dret i amb imposició de les costes;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 17 de juny del 2024 que va admetre a tràmit, aquesta causa sense efectes suspensius;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 5 de juliol del 2024, per la representació processal del Sr. Ángel Cortés Sánchez;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 8 de juliol del 2024, pel Ministeri Fiscal;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per les parts i pel Ministeri Fiscal;

Escollat l'informe del magistrat ponent, Sr. Joan Manel Abril Campoy;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. El 27 de febrer del 2018, la Batllia va dictar una sentència en què estimava la demanda de divorci tramitada per la Sra. Guillermina Tercero Yepes en contra del Sr. Ángel Cortés Sánchez, i declarava la dissolució per causa de divorci del matrimoni canònic, celebrat el 10 de juliol de 1964 a Almeria, així com la dissolució del seu règim econòmic, ordenant la seva inscripció al Registre Civil d'Andorra (procediment núm. 7000446/2018).

1.2. El 7 de novembre del 2018, la representació processal de la Sra. Guillermina Tercero Yepes va formular una demanda de liquidació del règim econòmic matrimonial a tramitar pel procediment de la Llei qualificada del matrimoni contra el seu exespòs.

1.3. El 15 d'octubre del 2019, la Batllia va dictar un aute mitjançant el qual va estimar l'excepció dilatòria de manca de competència dels tribunals andorrans plantejada pel defenent i va declarar, per tant, que la jurisdicció andorrana era incompetent. Aquest aute va ser confirmat íntegrament en apel·lació per la Sala Civil el 30 de juny del 2020.

1.4. El 23 de febrer del 2023, la representació processal de la Sra. Guillermina Tercero Yepes va presentar una demanda contra el seu exespòs de divisió de cosa comuna i de reclamació de quantitat a tramitar pel procediment ordinari, en què sol·licitava la meitat d'un apartament ubicat a Andorra i la dels diners d'un compte bancari andorrà.

1.5. El 24 d'octubre del 2023, la Batllia va dictar un aute que decidia estimar la qüestió processal de concurrència de cosa jutjada plantejada pel defenent i, per consegüent, va concloure l'audiència prèvia i va acordar la finalització del procés.

1.6. La representació processal de la Sra. Guillermina Tercero Yepes va formular un recurs d'apel·lació contra aquesta decisió, i, el 13 de maig del 2024, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va dictar un aute mitjançant el qual decidia desestimar aquest recurs d'apel·lació, confirmar íntegrament la decisió de la Batllia i imposar a la recurrent les costes de la segona instància.

1.7. El 4 de juny del 2024, la representació processal de la Sra. Guillermina Tercero Yepes va interposar un recurs d'empara contra l'aute del 13 de maig del 2024, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a l'accés a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació de la recurrent

- La recurrent en empara afirma que la Sala Civil argumenta que no existeix un atzucac, perquè no es pot considerar que la jurisdicció espanyola es declararia incompetent. Declara que els tribunals

andorrans son aquells que han conegut de la separació i/o divorci i que els articles 806 i 807 de la Llei d'enjudiciament civil d'Espanya determina que la liquidació del règim econòmic matrimonial s'ha d'instar davant del tribunal que coneix o ha conegut la crisi familiar.

- Afirmar que l'anàlisi realitzada per la Sala Civil ha estat merament formal i no ha motivat el seu autèntic cap jurisprudència anterior, per la qual cosa vulnera el dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució. Assevera que a priori el fet de considerar que la justícia espanyola no es declararia incompetent -malgrat el contingut clar de les disposicions anteriorment esmentades-, no permet accedir a la jurisdicció andorrana i, per tant, aquesta circumstància comporta efectivament un veritable atzucac. Afegeix que la jurisdicció andorrana no l'orienta per tal que pugui instar un procediment apte per obtenir un pronunciament fonamentat en Dret, de manera que si no existeix cap procés alternatiu ens trobem en la situació analitzada per la sentència d'aquest Tribunal Constitucional del 15 de març del 2013 (causa 2012-21-RE).

- Conclou que en no contemplar una excepció es ratifica una situació injusta que infringeix l'article 10 de la Constitució, ja que, en primer terme, existeix una causa insuficient de l'òrgan judicial que no dona a conèixer les vies alternatives i, en segon terme, l'absència de vies alternatives impedeix obtenir una resolució sobre el fons.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració del dret esmentat, que anul·li la resolució impugnada i que retrotregui les actuacions al moment immediatament anterior per tal que es dicti la pertinent resolució ajustada a dret i amb imposició de les costes.

2.2. Argumentació de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia

- La Sala Civil constata que existeix una identitat subjectiva entre aquest plet i la demanda de liquidació del règim econòmic matrimonial que es va tramitar pel procediment de la Llei qualificada del matrimoni (núm. 7000446/2018). Quant a la identitat del *petitum* i de la *causa petendi*, sustenta que l'acció exercitada es presenta com a una acció de divisió d'un bé indivís i com a una reclamació de quantitat però, en realitat, és també una petició de liquidació del règim econòmic matrimonial, que, en aquest cas, és un règim de comunitat -de guanys-. Afegeix que en la resolució prèvia del 30 de juny del 2020 ja es va argumentar respecte de la inviabilitat de procedir a una liquidació parcial dels béns situats a Andorra. Conclou, per tant, que també concorre la identitat de *causa petendi* i de *petitum* i que, aleshores, es tracta de cosa jutjada.

- En relació amb el pretès atzucac, aquest no s'ha acreditat, perquè no es pot entendre, a priori, que la jurisdicció espanyola es declararia incompetent per liquidar el règim econòmic matrimonial de dos espanyols casats a Espanya i amb béns situats a Espanya i a Andorra, alhora que s'assenyala que la recurrent no ha acreditat haver instat un procediment de liquidació a Espanya.

- Per aquests motius desestima el recurs d'apel·lació i confirma la decisió de la primera instància íntegrament.

2.3. Argumentació de la representació processal del Sr. Ángel Cortés Sánchez

- Aquesta part afirma que no existeix cap infracció del dret a la jurisdicció, sinó que és la recurrent aquella que defrauda la llei -o almenys ho intenta.

- La recurrent demana novament als tribunals andorrans allò sobre el qual ja s'havien declarat incompetents, però aquesta declaració d'incompetència es va produir l'any 2020 i no ara.

- L'actitud processal de la recurrent demostra que accepta la concurrència de la cosa jutjada, però no obstant això es considera afectada negativament per la decisió d'incompetència. La referència a l'atzucac que efectua la Sala Civil constitueix un *obiter dicta*. Cal indicar que els preceptes citats de la Llei d'enjudiciament civil d'Espanya diuen quins són els tribunals competents, però no diuen que els tribunals espanyols no siguin competents. Aquesta part al·lega que la recurrent intenta obviar que la liquidació del règim econòmic matrimonial abasta tot el patrimoni comú.

- A més, assenyala que no existeix cap atzucac, sinó que així com la Sala Civil indica pot accedir a la jurisdicció espanyola per obtenir un pronunciament sobre el fons. I, considera que tampoc s'observa cap falta de motivació en les decisions judicials pronunciades, i, per tant, no existeix cap infracció del dret a la jurisdicció.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que desestimi íntegrament aquest recurs d'empara i que condemni la part recurrent al pagament de les costes processals.

2.4. Argumentació del Ministeri Fiscal

- El Ministeri Fiscal demana la desestimació del recurs d'empara, perquè l'aute de la Sala Civil impugnada efectua una exposició detallada de la situació, indicant que l'aute previ del 30 de juny del 2020 ja va denegar la pretensió que ara ha estat qualificada com a una pretensió idèntica quant als subjectes, a la *causa petendi* i al *petitum*.

- Entén que no existeix cap situació d'atzucac, ja que la recurrent pot instar la seva demanda davant la jurisdicció espanyola.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. El recurs d'empara interposat i admès a tràmit es fonamenta en una eventual vulneració del dret a la jurisdicció, contingut a l'article 10 de la Constitució.

La recurrent afirma que l'anàlisi realitzada per la Sala Civil ha estat merament formal i no ha motivat el seu aute en cap jurisprudència anterior, per la qual cosa vulnera el dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució. Assevera que a priori el fet de considerar que la justícia espanyola no es declararia incompetent -malgrat el contingut clar de les disposicions anteriorment esmentades-, no permet accedir a la jurisdicció andorrana i, per tant, aquesta circumstància comporta efectivament un veritable atzucac. Afegeix que la jurisdicció andorrana no l'orienta per tal que pugui instar un procediment apte per obtenir un pronunciament fonamentat en Dret, de manera que si no existeix cap procés alternatiu ens trobem en la situació analitzada per la sentència d'aquest Tribunal Constitucional del 15 de març del 2013 (causa 2012-21-RE).

3.2. La sentència del Tribunal Constitucional del 15 de març del 2013 (2012-21-RE), va explicitar, en el seu fonament de dret quart, en quins supòsits es podria entendre infringit el dret a la jurisdicció de l'article 10 de la Constitució per la concurrència d'una situació sense sortida o atzucac:

"Quart

Si existeixen, hem de tenir en compte que la Sala Civil va admetre que existia una situació de bloqueig causada pel fet que les dues persones en litigi eren els únics dos socis i eren titulars cadascun d'ells del 50% de les accions. A partir d'aquí va haver de tenir necessàriament consciència d'allò a què conduïa l'aplicació de la seva jurisprudència sobre la necessitat d'un acord previ. Aplicació de la qual se'n derivava, de manera inevitable, la impossibilitat per la recurrent d'accedir a la justícia mitjançant la via que havia elegit.

En aquestes condicions, si tot i la seva experiència en les decisions anteriors del Tribunal Superior de Justícia, la recurrent persistia en una via que havia resultat un atzucac, és que, de manera evident, no tenia la capacitat de determinar per si mateixa els procediments susceptibles de permetre-li beneficiar-se de manera efectiva del seu dret constitucional a la jurisdicció.

Davant aquesta situació, que es podria analitzar com una vertadera denegació de justícia, cal considerar que corresponia a la jurisdicció ordinària remeiar-ho. No limitant-se de manera superficial i ineficaç a suggerir, sense més precisions, altres eventuals recursos alternatius, sinó identificant els procediments de substitució adequats i portant-los al coneixement de la persona interessada, per tal que aquesta pogués presentar una demanda que fos admissible a tràmit.

D'aquesta manera, la Sala Civil no ha assumit de manera suficient el seu rol de garant dels drets consagrats a la Constitució. Ha deixat perdurar una situació contrària a les exigències de l'article 10, per tal com no va orientar la recurrent de manera útil amb la finalitat que aquesta pogués optar a un procediment apte que li permetés obtenir per part de la jurisdicció ordinària un pronunciament fonamentat en Dret al qual pot pretendre de manera legítima".

3.3. En aquest cas, no es pot sustentar que concorri una situació d'atzucac o sense sortida per la recurrent que li impossibiliti obtenir una resolució sobre el fons. En efecte, encara que aquesta manifesti que els articles 806 i 807 de la Llei d'enjudiciament civil d'Espanya determinen la competència dels tribunals espanyols i que la liquidació del règim econòmic matrimonial s'ha de plantejar davant del tribunal que ha conegut de la separació, divorci o nul·litat, aquesta norma va ser introduïda per la Llei Orgànica espanyola 2/2022, del 21 de març per establir la competència objectiva dels jutjats de violència sobre la dona quan aquests eren competents enfront dels jutjats de primera instància.

Però l'atribució de competència als tribunals espanyols es troba a l'article 22 *quater* de la *Ley Orgánica del poder judicial*, en la qual es disposa:

"En defecto de los criterios anteriores, los Tribunales españoles serán competentes:

(...)

c) En materia de relaciones personales y patrimoniales entre cónyuges, nulidad matrimonial, separación y divorcio y sus modificaciones, siempre que ningún otro Tribunal extranjero tenga competencia, cuando ambos cónyuges posean residencia habitual en España al tiempo de la interposición de la demanda o cuando hayan tenido en España su última residencia habitual y uno de ellos resida allí, o cuando España sea la residencia habitual del demandado, o, en caso de demanda de mutuo acuerdo, cuando en España resida uno de los cónyuges, o cuando el demandante lleve al menos un año de residencia habitual en España desde la interposición de la demanda, o cuando el demandante sea español y tenga su residencia habitual en España al menos seis meses antes de la interposición de la demanda, así como cuando ambos cónyuges tengan nacionalidad española".

És a dir, de la redacció del referit precepte semblaria que es reconeix la competència dels tribunals espanyols per conèixer d'un litigi relatiu a les relacions patrimonials entre cònjuges quan ambdós son espanyols. Si fos així, i no s'ha acreditat per la recurrent l'absència de competència en el cas concret dels tribunals espanyols, no es produiria cap denegació de justícia, ja que la recurrent podria instar la seva pretensió de liquidació del règim econòmic matrimonial davant la jurisdicció espanyola.

3.4. De conformitat amb les consideracions anteriors, la Sala Civil assenyala que el pretès atzucac no es pot tenir per acreditat a priori, atès que es tracta de dos espanyols, casats a Espanya, i amb béns situats a Espanya i a Andorra i ni tan sols s'ha justificat haver instat el procediment de liquidació a Espanya.

En definitiva, s'ha de refusar que no s'hagin ofert alternatives per part de la Sala Civil, atès que aquesta ha entès que es pot instar la pretensió de liquidació del règim econòmic matrimonial davant dels tribunals espanyols i que, a hores d'ara, no existeix una situació que impedeixi l'obtenció d'una resolució sobre el fons de l'afer. I, consegüentment, no es pot considerar que concorri una situació d'atzucac o de manca de sortida en l'estadi en què es troba en l'actualitat la controvèrsia entre les parts.

3.5. La desestimació del recurs d'empara comporta en matèria de costes processals la imposició a la part recurrent de les costes processals (arg. article 92.4 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional).

Decisió:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit:

1. Desestimar el recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Guillermina Tercero Yepes contra l'aute del 13 de maig del 2024, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia.

2. Declarar que no s'ha produït la vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

3. Imposar a la recurrent les costes processals derivades de la desestimació del seu recurs.

4. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal de la recurrent, a la representació processal del Sr. Ángel Cortés Sánchez, al president de la Batllia, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal, ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 9 de setembre del 2024.

Joan Manel Abril Campoy

President

Josep-D. Guàrdia Canela Jean-Yves Caullet

Magistrat Magistrat